

מאוצרות הפרשה

כיצד עלי לתקן את המעוות?" "השתמשתי פעם בחפץ של מישהו שאיני יודע מיהו, כיצד ניתן להשיב את הגזילה?" הלוא עבירות שבין אדם לחברו, אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חברו! גם בעבירות שבין אדם למקום, יום הכיפורים אינו מכפר מעצמו מבלי שהאדם שב בתשובה שלמה, וישנן הלכות סדורות כיצד על האדם לנהוג. כיצד יתכן שאין לאף אחד שאלה בעניינים אלו? והרי זהו עיקרו של יום הכיפורים, התשובה! כל העניינים שמסביב מסייעים לאדם להתקרב לבוראו, מסייעים לקרבת ה', אבל אינם העיקר. (מפיק מרגלית)

התכסים של הבן האהוב

שאל סגנון של ישראל, הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ז"ע: "איך מלאנו ליבנו להתייבב בתחילת צום הכיפורים בבית הכנסת, ולברך בשם ובמלכות - מלך מוחל וסולח לכל עוונותינו. וכי מובטחים אנו שהקב"ה סלח לנו, ועוד בתחילתו של יום?"

ויישא הסגור הקדוש את משלו - ילד קטן ומחודד רואה את אביו חוזר מהשוק ובידו תפוח עסיסי. נפשו הרכה מחמדת את התפוח, הוא חושק בו, רוצה לטעום אותו. הוא יודע שאם יבקש מאביו את התפוח, ספק יקבל, ספק לא יקבל. מה הוא עושה? הוא נגש אל אביו ומברך בקול, בשם ובמלכות: "ברוך אתה... בורא פרי העץ" ולאב הרחום לא נותרת כל ברירה מלבד לתת לו לטעום מהתפוח. וכי ייתן לבנו לברך, חלילה, ברכה לבטלה?

הנמשל כך הוא: אנו, בניו אהובי של ריבון העולמים, חושקים שימחל ויסלח לנו, שיעביר את כל אשמותינו מנגד עיניו. מה נעשה? לכן אנו מברכים בשם ובמלכות ברכת "מלך מוחל וסולח לכל עוונותינו". ולאב הרחום, יתברך, לא נותרת כל ברירה מלבד למחול ולסלוח לנו.

וכי ייתן לבניו לברך, חלילה, ברכה לבטלה?

החץ האחרון של תפילת נעילה

על כוחה של תפילת נעילה, נשא פעם את משלו המגיד מקלם, וכה אמר: מעשה בציד אחד שתעה בנבכי היער. הוא מילט את חרבו בחגורה, כשקשתו נכונה בידו, לקדם פני כל רעה. פתאום שמע משהו מתנועע בין העצים. מי יודע מה זה? אולי אריה? אולי נמר? שיגר לעברו חץ, אך הדבר בו ירה לא זו ממקומו. התקרב הצייד, ונוכח לדעת כי אין זה אלא שיח יבש.

אך הנה - מאחוריו! הוא שב על עקבותיו במהירות הבזק, ושיגר חץ נוסף. החץ אבד בין עלי העצים. כנראה לא יותר מרשרוש עלים ברוח. ומה זה שם? נדמה - נמר! ירה הצייד חץ, והתקרב, התברר, שקלע סלע אפור.

לפתע הוא הבחין שלא נותר בידו אלא חץ אחד. החץ האחרון - זהו כל כלי זינו. ואז נשמעה שאגה מקפיאת דם!! אריה נמצא בסביבה... ליבו פעם בחזקה. אחז בידו את החץ, וידע עד כמה עליו להזהר בו. ידע, עד כמה חיו תלויים בחץ היחיד שנותר בידו!...

הנמשל: בימים אלו, הימים הנוראים, שעה שספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפני הקב"ה, הסכנה אורבת - מי בקיצו ומי לא בקיצו... "בינונים תלויים ועומדים". כבר ירינו חץ ראשון, שני, שלישי... התפללנו ושיווענו, העתרנו והרבינו תחינה ובקשה. מי יודע אם פגענו? האם פעלנו? עתה, לא נותר בידנו אלא חץ אחד, החץ האחרון - זו תפילת נעילה, כמה חיינו תלויים בה, כמה עלינו לכוון בה!

הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, א-ל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא (לב ד) - להגיד כי ישר ה' צורי ולא עולתה בו (תהלים צב-טז) בייסוד ושורש העבודה (שער ה' פ"ב) כתב: כשאומר פסוק זה יחשוב: "אני מאמין באמונה שלמה ואמתית שבוראנו יתברך שמו ויתעלה הוא ישר, ולא נמצא עולה בכל מעשיו ומשפטיו, כי צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו".

מסופר על רבי דן סגל שליט"א, שהלך עם יהודי אחד, מדוכא בייסורים מרובים, לרבי אלעזר מנחם שך זצ"ל. היהודי התחיל לבכות וסיפר לרב שך את תלאותיו וייסוריו, ואמר שאין לו כבר כח לעמוד בכל זה. הרב שך קם ממקומו, הוציא סידור מהספרייה, פתח בזמיר קה ריבון עלם ועלמאי, והתחיל לשיר. כשהגיע לקטע 'רברבין עובדיך ותקיפין' - התחיל הרב לבכות. לאחר שגמר את הקטע, הסביר ליהודי את ביאור הקטע: 'רברבין עובדיך' - גדולים מעשיך, ריבון העולם, וחזקים, משפיל גאים וזוקף כפופים. 'לו יחיה גבר שנין אלפיך' - אפילו אם יחיה האדם אלפי שנים, לא יעול גבורתך בחושבנא - לא יוכל להיכנס ולהבין בחשבונות גבורותיך ומעשיך. המשיך הרב ואמר: 'אם לאחר שאדם חי אלפי שנים לא יוכל להבין דבר ממעשי ה', אם כן איך נבין אנו מה ה' עושה לנו?! ואין לנו אלא להאמין ולסמוך עליו, ולקבל באהבה את כל מה שעושה לנו. ועם כל הקושי והצער שיש לאדם מהייסורים, יקבל את דינו באהבה, ה' יזכנו. ועוד כתוב "צדקתך כהררי א-ל, משפטך תהום רבה" (תהלים ל"ו: ז) ופירושו - "צדקתך" - הצדקות והחסדים שאתה, ה' עושה - הם "כהררי א-ל" - כהרים הגבוהים. ומשפטך - נקמתך ועונשיך שאתה עושה - "תהום רבה" - הם עמוקים כהתהומות שאי אפשר להגיע אליהם ולהבין (האמנתי ואדברה).

כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו (לב ט) מסופר על גבאי, שבכל מוצאי שמחת תורה אחרי הריקודים, היה מניח את צרור מפתחות בית הכנסת וארון הקודש על הבימה, ומודיע על התפטרותו, ומבקש שימצאו גבאי חדש במקומו. באופן קבוע היו מפצירים בו המתפללים, באמרו: "איך יכול לעזוב אותנו לאנחות, על מי נטשת את הצאן, מי ידאג לבית הכנסת", ואז בלית ברירה היה אומר הגבאי, נו, טוב, אני רואה שאין מי שיעשה את המלאכה, רק עוד שנה אחת. וכמוכן שבשנה הבאה היה חוזר על עצמו כל הענין. שנה אחת, כשהניח הגבאי את מפתחותיו, קם אחד מהמתפללים הצעירים, ואמר: בסדר! מסכים אנכי ליטול על עצמי את הגבאות. אך כשניגש לקחת את המפתחות, התברר שהם קשורים בחוט לכיסו של הגבאי הוותיק. לפי"ז אפשר לפרש את הפסוק, "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו", כביכול הקדוש ברוך הוא אומר: אם לא תתנהגו כשורה, אשלח אתכם! אך האמת היא, שלעולם ה' לא יעזבנו ולא יטשנו, כי הננו קשורים אליו בחבל בל ינתק. (מדרשן ביתך)

עיקרו של יום הכיפורים

רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל אמר שפעם, בערב יום כיפור לפני התקדש החג, העלה בזכרוננו את כל השאלות שנשאל באותו יום. לצערנו מצא שכל השאלות היו בענייני רפואה ובריאות הגוף, מה דינו של חולה במצב כזה או אחר? מה דינה של יולדת ומינקת? אם מותר ללכת בנעליים כאלו ואחרות? אבל, אמר הגרש"ז בצער ובפליאה: "אף אחד לא שאל שאלה בהלכות תשובה!" "דיברתי לשון הרע על מאן דהוא,

מידת הוויתור: הסנגור הגדול שלכם ביום הדין

בימי הרחמים והסליחות, לקראת יום הכיפורים הבא עלינו לטובה, מבקש הרב יעקב רייניץ לשתף בסיפור מופלא ומעורר השראה שנחשף אליו במהלך ניחום אבלים בבית משפחת קלוגמן. זהו סיפור שמקבל משמעות עצומה דווקא בימים אלו, שבהם כולנו מחפשים זכויות וסנגוריה של בין אדם לחברו שיכריעו את הכף לקראת חתימת הדין.

לפני כשבועיים הגעתי לנחם את בניו של הטפסר הוותיק, הרב מנחם קלוגמן ז"ל, שנפטר לבית עולמו בשיבה טובה בגיל 92, לאחר שנים רבות שבהם היה מראשי הכותבים ב'המודיע' ומראשי עסקני אגודת ישראל במגוון תחומים.

אלא שבצד פועלו הציבורי, במהלך ניחום האבלים נחשפתי לזווית אישית ומופלאה. סיפור אנושי קטן לכאורה, אך כזה הנושא בחובו מסר עצום ועמוק. סיפור שמקבל משמעות מיוחדת דווקא בימים אלו של ערב יום הכיפורים, שבהם כולנו מבקשים מחילה, תרים אחר זכויות, סנגוריה ומעשים טובים שיכריעו את הכף לקראת חתימת הדין.

היה זה כאשר נושק היה לגיל 70, המנוח ז"ל החליט להעתיק את מקום מגוריו לעיר התורה והחסידות בני ברק, ורכש דירה בקומה הראשונה של אחד הבניינים החדשים שנבנו באותם ימים. באחת השבתות, לאחר התפילה, ניגש אליו שכנו בבנין, הרה"ח ר' מאיר פלדמן שליט"א (שאישר לפרסם את שמו לתועלת הרבים), ושח בפניו: המשפחה ברוך ה' גדלה, הצפיפות בבית רבה, והוא שוקל להגיש תוכניות להרחבת הדירה.

ר' מנחם, שמידותיו התרומיות קדמו לכל חשבון אישי, לא היסס ולא התלבט אפילו לשבריר שנייה. עוד לפני שצללו לפרטים הטכניים, לקווי הבניין, לשרטוטים וליתר חישובי המהנדסים, ענה לו מיד בחיוך מאיר: "אין שום בעיה. מצידי אתה יכול להרחיב בשמחה ובהרחבה". הרב פלדמן הופתע מהמהירות ומהקלות שבה ניתנה ההסכמה, אך ההפתעה האמיתית והמרגשת חיקתה לו מיד עם יציאת השבת.

זמן רב לא חלף מצאת השבת, ודפיקות קלות נשמעו על דלת ביתו של פלדמן. על הסף עמד ר' מנחם ז"ל בעצמו, הוא ביקש להיכנס, ובפיו פנייה נמרצת: "הבא לי בבקשה את טופס ההסכמה של השכנים. אני רוצה לחתום לך עכשיו, בו במקום, שאני מאשר לך לבנות ולהוסיף את החדר המבוקש". הרב פלדמן, שהיה ישר דרך והגון בתכלית, היסס. הוא לא רצה לנצל את נדיבות לבו של השכן הוותיק ואמר לו ביושר: "ר' מנחם, מן הראוי שתדע, התוספת הזו מתוכננת בדיוק מעל החלון שלך. היא אמורה להסתיר חלק מאור השמש ולהחשיך מעט את הדירה שלך..."

אבל ר' מנחם, שחפץ בכל לבו לעזור ליהודי אחר, ענה ללא שום פקפוק: "אני מודע לזה לחלוטין, יודע ומבין את כל המשמעויות ואף על פי כן, אני רוצה להיות הראשון שחותם! כשיהודי זקוק להרחיב את דירתו כי המשפחה שלו גדלה בלע"ה, חובה עלינו לעזור לו בעין יפה, בנפש חפצה ובמאור פנים". ואז, כאילו לא די בעצם הוויתור, הוסיף ר' מנחם טיפ מעשי של חוכמת חיים ושכנות טובה: "דאה מה נעשה: אני אכתוב ואחתום לך ראשון על הדף, עכשיו תגש לשאר השכנים בבנין ותראה להם שאני, - שגר בקומה מתחתך, ואשר לכאורה עלול להיפגע ישירות ולהפסיד מעט מאור השמש - כבר חתמתי. כשהם יראו את החתימה שלי, הם בוודאי ימהרו לחתום לך מבלי להערים קשיים או טענות". וכך אכן היה. השכנים ראו את מופת הוויתור, את האצילות ואת נדיבות הלב של השכן מקומה ראשונה, וחתמו גם הם.

הרב פלדמן הרחיב את דירתו, הדירה של ר' מנחם קלוגמן ז"ל אכן הוחשכה במקצת מעט מאור החמה, אבל האור הגדול של עין טובה, של אהבת ישראל ושל פרגון אמיתי לשכן, האיר את הבניין כולו באור יקרות גם עשרות שנים לאחר מכן.

אנחנו עומדים כעת בעיצומם של ימי הרחמים והסליחות ובפתחו של יום הכיפורים, וזהו הזמן לעצור לרגע את המרוץ וללמוד שיעור עצום לחיים. לבנות בית זה חשוב, להשביח נכסים זה מצויין, אבל לבנות יחסי שכנות של חסד, לדעת לפרגן מכל הלב לשני, לוותר בלב שלם ולפתוח את הלב והיד בין אדם לחברו – זהו הנס האמיתי שמגן עלינו ביום הדין ונשאר איתנו לנצח. גם כשמבחינה גשמית זה לא תמיד קל, וגם כשזה דורש מאיתנו לוותר על מעט 'אור משלנו' בשביל ה'אור' של הזולת.

בזכות העין הטובה, הפרגון, המחילה והוויתור ההדדי, נזכה כולנו שהקב"ה ימחול לעוונותינו, יקבל את תפילותינו ברחמים, ויחתום את כולנו בספר החיים והשלום ביום הקדוש!

פינת ההלכה

כתיבת שעות הלימוד בבין הזמנים

שאלה: האם מותר ללומדים בישיבת "בין הזמנים" בימי חול המועד לרשום את שעות הלימוד שלהם, כדי שיוכלו לקבל את המלגה לאחר המועד ולא יפסידוה?

תשובה: מעיקר הדין רשאים לרשום את שעות הלימוד כדי שלא יפסידו את מלגתם לאחר המועד, אבל טוב יותר להמנע מכתיבה ולרשום את הזמנים במחשב או בפלאפון.

מקורות: אף שלפי המקובל כיום אין התחייבות ממונית לשלם על שעות הלימוד, והמארגנים רק משתדלים לשלם, נמצא שיש כאן רק מניעת רווח שלא הותר לעשות לצורך כך מלאכה גמורה, נראה שיש להתיר זאת, משום שעל ידי כתיבת השעות הלימוד יוכל לקבל את המלגה והדבר נותן לו תמריץ ללימוד כעת, לפיכך נחשבת הכתיבה צורך המועד [ויש לצרף לכך טעם נוסף להתיר שמצינו לענין שטר מתנה לדעת הריטב"א שהתירו לכתוב שטר קודם נתינת המתנה כדי שלא יפסיד את המתנה, והקשה הריטב"א והרי זו רק מניעת רווח, ותיירץ שכיון שנותן המתנה קיבל ממנו איזו טובה שלכן רוצה להחזיר לו מתנה, הפסד הפרעון על אותה טובה נחשב לדבר האבד, וסברא זו שייכת גם בענין זה, שכיון שמארגני הלימוד מעוניינים לשלם ללומדים, הפסד זכות זו נחשבת לדבר האבד, ואמנם להלכה המשנ"ב סתם ולא הזכיר אם ההיתר לכתוב שטר מתנה הוא גם קודם שניתנה המתנה כדעת אותם ראשונים, ועכ"פ ניתן לצרף את דעתם להתיר].

אבל יותר טוב להמנע מכתיבה ולרשום את הזמנים במחשב או בפלאפון, שיש לחוש פן אין זה נחשב לדבר האבד מהטעמים שנזכרו, וכשכותב זאת בצורה דיגיטלית ניתן לצרף את דעת החזו"א שמלאכה שאין בה טורח הותרה במקום הפסד רווח וכן הורה הגריש"א (מבקשי תורה קו, עח) לענין כתיבת אגרת שלום שאם יכול להתקשר במקום לכתוב, עדיף שיעשה כן. (מתוך הספר החדש "חול המועד למעשה" מאת הרה"ג יוסף הופמן שליט"א)

מזל טוב

משפחות סמוטני-פפויפר להולדת הבן הנכד

מרכז העיר: משפחת יוסף דיין להולדת הבת

משפחות פופוביץ לאירוסין הבן הנכד

גני הדד: משפחות גלזר-בהריר (מרכז העיר) להולדת הבן הנכד